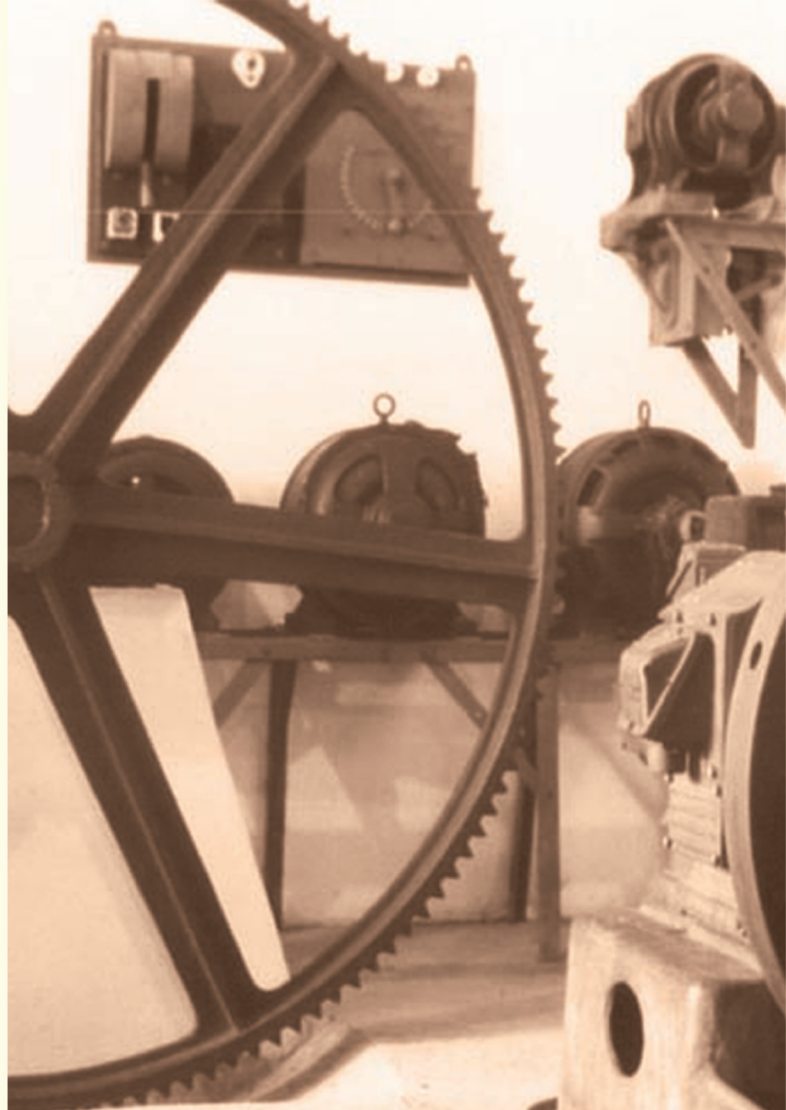

A Magyarországon egyedülálló gyűjtemény alapjait Hajdu Ráfi János és felesége, Bakos Mária vetette meg. A mezőkövesdi házaspár közel félszáz erőgépet és félezer díszes kovácsoltvas munkát ajánlott fel az államnak azzal a feltétellel, hogy a kibontakozó múzeum gazdái is lehessenek. A mezőgazdasági gépgyűjtemény 1979 óta múzeummá fejlődött. Megsokszorozódott a gépek, mezőgazdasági eszközök száma. Ma már mintegy 2600 db tárgy látható a 2685 m² alapterületű múzeumban, amely környezetbe illő épületeivel, látványos kiállításainak sorával, nagyméretű műtárgyaival működő – 100 esztendősnél is idősebb – gépeivel olyan hangulatot áraszt, mint egy szabadtéri múzeum.

A múzeum célja a paraszti uradalmi gazdálkodásban egykor használatos gépek, járművek és munkaeszközök együttes bemutatása. A gyűjtemény törzsanyagát 160 gőz- és robbanómotoros erőgép, 100 mezőgazdasági gép, 50 gazdasági eszköz és számos gépalkatrész, kovácsoltvas tárgy alkotja. Külön figyelmet érdemel a kiállításnak helyet adó mezőkövesdi porta, ahol a 19. századi tüzelősől és a 20. század eleji magtár és kisebb ólak engednek betekintést a hagyományos paraszti gazdálkodás környezetébe.

A múzeum a mozgáskorlátozottak számára is látogatható.

HERMAN OTTÓ MÚZEUM
 KIÁLLÍTÁSVEZETŐI 3.

Mezőgazdasági Gépmúzeum

Mezőkövesd

A Mezőgazdasági Gépmúzeum Mezőkövesd egyik jelentős látványossága, országos híré, de egyúttal nemzetközi érdeklődést is kiváltó intézmény. Környezetbe illő épületeivel, látványos kiállításainak sorával, nagyméretű műtárgyaival, működő „100 esztendő” gépeivel sajátos hangulatot áraszt, mint egy szabadtéri falumúzeum. A megye múzeumai közül a legnagyobb kiállítóterrel rendelkezik. Területe 2685 m², kiállított tárgyaitak száma 2600 db, melyeknek becsült súlya összesen 250 tonna. A megtekintésre fordított idő kb. egy órára tehető. E múzeumot magángyűjteménynek is nevezik, hiszen anyagát nem egy múzeumi kollektíva, hanem közel 30 éves munkával egy megszállott ember gyűjtötte össze, restaurálta, kiállításait tervezte és megvalósította.

Alapítója, létrehozója *Hajdu Ráfis János* helybeli lakos, kisbirtokos paraszti sorból kiűzött ipari munkás, aki 50 darabból álló muzeális erőgépgyűjteményét, 500 díszes kovácsoltvas munkát, jelentős számú kisparaszti gazdasági eszközt, valamint szülői örökségű udvarrészt ajánlott fel az államnak minden anyagi térítés nélkül. Kikötése az volt, hogy a gyűjteményt múzeummá fejlesszék, és hogy ő és felesége – született *Bakos Mária* –, amíg erejükből telik, az így létrejött intézményben munkálkodhassanak.

A Kulturális Minisztérium az ajánlatot elfogadta és megvalósításra a helyileg illetékes Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Szervezethez utalta. Így nyílt meg 1979. augusztus 4-én, az alapító saját udvarán a *Mezőgazdasági Gépek Gyűjteménye* nevet viselő muzeális intézmény. Vezetője Hajdu Ráfis János lett.

Múzeumalapítók

Az ezt követő években a múzeum műtárgyanyaga gyorsan gyarapodott.

A végleges múzeum kiépítése céljából a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács elővásárlási jogon megvásárolta a szomszédos Eötvös utcai, szintén a Hajdú Ráfis család tulajdonát képező portát, melynek kiépítési terve 1984-re elkészült, de a szükséges épületek létrehozása egyre jobban elhúzódott. A hivatalos politika hol kissé megen-

gedte, hol visszafogta az önálló paraszti gazdálkodás eszközeit, a tőkés ipari gépgyártás egykori alkotásait bemutató múzeum fejlesztését. Kiépülésének végső lehetőségét a politikai rendszerváltás hozta meg. Külföldi és hazai támogatók segítségével gyors ütemben felépültek a tervezett épületek. Az új múzeum első része 1993-ban nyílt meg *Mezőgazdasági Gépmúzeum* néven. Még ez évben területe tovább bővült a szomszédos telekkel. Vezetője szakipari közreműködés nélkül – évről-évre –, 1997-ig újabb épületeket épített fel és rendezett be. Ezzel megvalósultak a technikai műtárgyak kiállítási lehetőségei. Mezőkövesd város területén a 20. század első

A múzeum bejárata

felében 3 hengermalom, 5 helyen kendertörő, 14 darálomalom, 16 olajütő és több mint 40 cséplőgarnitúra működött. A Mezőgazdasági Gépmúzeum méltó emléket állít az egykori paraszti gazdálkodóknak és a közülük létrejött nagyszámú gépes vállalkozónak.

A MÚZEUM ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSA

1. Ólaskert

A múzeum területe Mezőkövesdnek azon a részén van, ahol a 19. század közepén még lakóház nélküli gazdasági udvarok, úgynevezett „ólaskertek” voltak. Ennek emlékét őrzik a múzeum első részében látható istálló, a magház és az egyéb eredeti építmények. A 19. század végén a lélekszámban erősen megnövekedett parasztság fokozatosan lakóházakat is épített az ólas telkeken. Így jöttek létre a nagy, tágas paraszti porták, ahol egy-egy család élete, gazdálkodása folyt nemzedékeken át az 1950-es évekig. Ide gyűjtötték be a betakarított termést. Itt álltak a széna-szalmakazlak, itt történt a gabona cséplése, korábban nyomtatás, később géplés formájában. Ősszel itt sokasodtak a szárkúpok. Kora hajnalban innen indultak lovas kocsival távoli földjeikre az emberek és estelente ide tértek vissza. Reggelenként a gazdaasszony innen engedte kürtszóra csordára a teheneket, majd tülökszóra nyájra a malacokat, amelyeket estefelé nyitott kapuval vártak vissza.

Múzeumi részlet (Fotó: Kulcsár G.)

Az ólaskert legjellegzetesebb épülete az istálló vagy ahogyan itt helyben nevezik, a *tüzelős ól*. Ez az épület ma az egykori matyó paraszti gazdálkodás és életforma egyik igen jellegzetes emléke. A szérűskert és az istálló volt a népes kisbirtokos család munkaképes férfi tagjainak fő tartózkodási helye. A tüzelős ól nemcsak a lovak, tehenek szállása volt, hanem a gazda és a fiúgyermek is 12–13 éves kortól télen-nyáron az istállóban aludtak. Az idősebbek dikón, priccsen, a szénatartó fölött a gerendára eszkábált fekvőhelyen, a legfiatalabbak a tüzelőszalma-tartóban vagy a szabadon maradt jászolban. A tüzelős ólak nagy légtérű, padlás nélküli nádtetős, vályogfalú építmények voltak. Nyáron hűvösek, télen aránylag melegék. Belül a nádtető szalmás sárral volt tapasztva és csak a legfelsőbb részen volt a nád szabadon hagyva. Ez a rész a füst kivezetését szolgálta.

Az istálló egyik sarkában, fekvő- és ülőhelyektől bezárt szögben kövekkel kirakott kis tűzfészek van, amelyben esetenként szalmával tüzelgettek. A tüzelés céljára a kazalból kézzel húztak szálas, törek nélküli szalmát, amelyet a dikó alatt lévő tüzelőszalma-tartóba készítettek be. A családban vagy az összejöött emberek között mindig volt, aki ügyes tüzelgető hírében állott, aki kis széken ülve a félmarkában szálára húzott szalmát vaspálcával igazítva „füst nélkül” tudta egyenletesen égetni. A tűzfészek fölött fából készített, vesszővel befönt szikrafogó lóg le a gerendáról, a felszálló parázsló szalmapernyék visszafogására. Ősszel, télen esetenként szalmatűz mellett történt a vacsorázás, társalgás.

A kövesdi parasztember legjobb ételei közé számított a hájaspirítós és a nyáron sütött szalonna vöröshagymával, forró zsírral csurgatott kenyérrel. Az olajos pirítós fogyasztása is mindennapos volt.

A férfiak baráti összejövetelének helyszíne is az istálló volt. Az egyik gazda istállójába felnőtt emberek, a másikéba legények vagy suhanckorúak jártak össze társalogni. Ilyenkor nem volt szükség petróleumlámpára, olajmécsesre. A lobogó szalmatűz megvilágította a térséget. A füst felszorult a felső légtérbe és kívül az istálló tetején ködszerűen gomolygott végig.

Sajátos a tüzelős ól belső berendezése is. A jászlak előtt a tehén- és lóállás alatt trágyaléárok húzódik, amely vastag akácfa padlókkal van lefedve. Ezt nevezték hídlásnak. Ennek szélét rugófa határolja, amely az

alom és trágyalé felfogását biztosította. A szénatartó- és a dikó-oszlopok végei díszesen vannak faragva, esetenként emberfej-ábrázolással is. Ezek ugyan már rekonstrukciók, de múzeumi gyűjteményünkben, sőt a miskolci múzeum gyűjteményében is sok szépen faragott eredeti szénatartó oszlopmaradvány van.

Az egész istálló ma egy eredeti formájára teljesen felújított épület, falai fehérre meszeltek, de belül a gerendáktól felfelé egykor kormos, fekete volt minden.

Az istálló végében lábon álló cseréppel fedett szín, a „lóhíves” áll. A fal előtt jászol. Ide kötötték gabonahordáskor egy-egy forduló között a lovakat megetetni. Nyári nagy melegben esetenként az éjszakát is itt töltötték.

Az istálló épülete (Fotó: Kulcsár G.)

Ősszel a lóhíves kukoricafosztásnak, napraforgócséplésnek is helyet adott. Télen lovas kocsinak, ekének, boronának szolgált tárolóhelyeül, de itt helyezték el használat után a nagy súlyú szőlőprést is.

A lóhíves után enyhe mélyedésben kövekkel körbehatárolt trágyadomb foglal helyet. Télen a nap mint nap megújuló gőzölgő trágyadomb a rajta melegedő, kapirgáló tyúkok seregével a parasztcsalád intenzív állattartására is utalt.

Az ólaskert másik jelentős építménye a „*magház*”-nak vagy „*szemház*”-nak nevezett épület. A korábbi gabonátároló vermeket a 19. század végén már a kispaszti gazdaságokban is gyakran e célra tervezett sajátos épületek váltották fel. Ezek a magas, cseréptetős építmények kőlabazattal, deszka porfödémmel, deszka padlózattal készültek. Bent a „nútol” oszlopok között fekvő széles „hambár” deszkák három részt határoltak el. A legnagyobb hambár a búza, a kisebbek árpa, zab tárolására szolgáltak. Itt helyezték el a tizedes mázsát és esetenként a lisztesládát is. Terményforgató falapátok, zsákok, vékák, szakajtók sorakoztak itt. Az értékes lószerszámoknak, pányvaköteleknek is itt volt a biztonságos helye. Az épület padlásán csöves kukoricát tároltak, amelyet kiskosarakba rakva, egymásnak adogatva létrán hordtak fel vagy a tetőből kiálló facsigával zsákokba rakva kötélén húztak fel, illetve eresztettek le.

A szemház végében van a nagy ajtóval zárható félszer vagy „kóter”. Itt tartották a kéziszerszámok sokaságát, de itt volt helye a konkolyozónak és a szélrostának is.

A paraszti porta szép, jellegzetes kis épülete a „*hidas*”-nak nevezett disznóól (gyűjteményünkben három látható). Ez egy tölgyfából „nútolással” összeillesztett, lábon álló építmény. A hidláspadlón álló sertés alól a trágyalé lecsurgott, így a jóság mindig szárazban állt. Padlása a tyúkok éjjeli szálláshelye volt. Esténként sűrű fogú létrát támasztottak a padlásajtóhoz, azon mentek fel a tyúkok. Egy- és kétrekeszes hidasok voltak, főleg mangalica sertéseket hizlaltak benne. Malactartás esetén karámot is készítettek eléje. Télen a hideg ellen kukoricaszárral, fosztott kórókévékkel rakták körbe.

Ólaskerti épületeink népi műemlék jellegű építményként, az Országos Műemléki Felügyelőség támogatásával 1984-ben kerültek teljes felújításra.

2. Benzines lokomobilok

Gyűjteményünkben közel 60 db nagyméretű benzin-
es lokomobil látható. Ezeket a 2–3 tonna súlyú,
a 20. század elején készült egyhengeres, négyütemű,
nagy lendkerekes ősi gépeket cséplőgépek meghajtására
használták a traktorok teljes elterjedése – környékünkön
úgy 1940 – előtti időkhöz. Rudat csatlakoztattak hozzá-
juk és lóval, emberi erővel húzták át egyik udvarról a
másikra, ahol hosszú lapos szíjjal adta át a meghajtást a
cséplőgépre. Legrégibb gépünk Szombathelyen a
Mayer-féle gépgyárban készült 1899-ben „numero 2-
es” sorszámmal. E gyárból a szerző nagyapjának közve-
títésével 7 db különböző teljesítményű benzin-
es lokomobil került Mezőkövesdre az 1900-as évek elején. Ezek
mellett még elterjedtek itt a Magyar Állami, a Clayton
Shuttleworth majd a Hofherr gyártmányú benzin-
es lokomobilok is. Csoportos látogatók, szakirányú érdeklő-
dők részére gyakran üzem közben is bemutatjuk a
csahogónak nevezett erőgépeket.

A benzin-
es lokomobilokat mindig a porlasztóba jut-
tatott benzinnel indították, de tartós üzemeltetésük
általában az olcsóbb és kevésbé veszélyes petróleum-
mal történt. Az olcsóbb üzemanyag miatt terjedtek el ez
időben a gázfejlesztővel ellátott úgynevezett szívógáz-
lokomobilok is. Gyűjteményünkben egy faszenes
Magyar Állami és egy HSCS gyártmányú fa-csutka-
tüzelésű (mindenevő) lokomobil is megtekinthető.

Lokomobilsor (Fotó: Kulcsár G.)

A vontatásos gépekből idővel többet átalakítottak a vidéki géplakatosmesterek önjáróvá. Gyűjteményünkben két 1920-as, '30-as években átalakított magánjáró is látható. Ezekhez hasonlóan Mezőkövesden Mészáros Sándor géplakatosmester alakított át ez időben több lokomobilt magánjáróvá. A lokomobilok teljesítménye általában 4–16 lóerőig terjed.

3. Kisparaszti eszközök

A kisparaszti gazdálkodás kiállított tárgyai jelentős részben családi örökségből származnak. Elhelyezésük természetesen az ólaskert területére is kiterjed. A fagerendelyes ekék, favázú boronák, a „höndörgő”, a díszes vasalású löcsöskocsi, a „bólogató Jankó” és sok egyéb egykori gyakori használati eszköz, ma már a ritkán látott tárgyak közé tartoznak.

4. Gazdasági gépészet

Ez a kiállításrész a gyáripár által 1880-tól 1950-ig, a mezőgazdaság részére gyártott gépi munkaeszközökből áll. Széles skáláját vonultatja fel a különböző gyárak által készített munkagépeknek.

A legrégebbi tárgyak itt a lovas járgányok. Múzeumunk őrzi az ország ilyen tárgyú legnagyobb gyűjteményét. Ezek a szerkezetek az állati igaerőt alakították át forgó mozgássá. Használatukat a robbanómotorok elterjedése szorította ki végleg a 20. század első évtizedeiben. Napjainkra koruk átlagban 100 év körül van. Főleg cséplőgépek meghajtására használták, de darálókat, olajütőket, kendertörőket, szecskavágókat, vízszivattyúkat is működtettek vele. Megkülönböztetünk 1, 2, 3, 4 lovas járgányokat, aszerint, hogy hány lovat lehetett hozzájuk befogni. A lovak a nagy fogaskerekhez rögzített rudakra merőlegesen húzva körbe jártak. Így 1:18–24 áttételű forgó mozgás jelent meg az erőleadó kardántengelyen. Múzeumunkban komplett telepített formában egy kétlovas és egy egylovas járgány látható.

A kiállítás kiemelkedően értékes, szép műtárgyai az 1904-ben gyártott budapesti Höcker, az 1910-es gyártású Hofherr-Schranz és a M. K. Államvasutak Gépgyárában készült gőzlokomobil. A gőzgépeket gabonacsépléshez tűzveszélyességük miatt általában csak lakott területen kívül, nagybirtokokon, tanyás gazdaságokban és közös szérűskerteken használták.

Gépészeti kiállításrészlet (Fotó: Kulcsár G.)

Cséplőgépeink kézi, lovas járgány, benzines lokomobil és traktorhajtású változatban, a Kühne, a HSCS, a Mayer és a MÁVAG gyártmányaként láthatók. A szecskavágók, répavágók, darálók szintén sokféle típust és gyártmányt képviselnek. Egyik kukoricamorzsolónk Pesten valószínűleg még 1880 előtt készült a Vidacs-féle gépgyárban. Az itt látható szélrosta, konkolyozó, szelektor a korszerű magtisztítás eszközei voltak hajdanán.

Eredeti beépítésnek megfelelően láthatunk itt egy miskolci, Hercz Jenő gépgyárában készült malmi daráló-berendezést és egy farönkökből álló asztalon körbejáró, fafogazású fogaskerekes vashengeres kendertörőt, valamint az ezek meghajtását végző nagyméretű szívógáz- vagy benzinüzemű stabilmotort.

Stabil gőzgép (Láng Gépgyár, 1905)

5. Erőgépek

Az emberiség a természet erői közül elsőként a vízi erőt hasznosította. Ezt az energiát leginkább a malmok vették igénybe. Városunkban is volt vízimalom, de a környékünkön folyó Eger és Kácsi patakok mentén sok-sok vízimalom működött egykor. Erőgép-kiállításunk első részében egy malmi vízierőgép-bemutató látható.

Eredeti beépítéshez hasonlóan a „malomépület” végén lévő „malomárok”-ban van itt elhelyezve egy felülcsapott vízkerék, egy Bánki-féle és egy Francis-féle vízturbina. Míg Borsod megyében a vízimalmok korszerűsítését nagyjából Francis-turbinákkal oldották meg, Heves megyében, Egertől felfelé a Bánki-turbinák voltak gyakoriak.

A kiállításunkon látható vízkerék tengelyének egyik vége egy bunkós kendertörővel van összekapcsolva, mivel ez az eredeti származási helyén, a bükkábrányi Szent János malomban ugyanígy volt. A tengely másik vége a malomépület homlokfalán átnyúlva egy 2 méteres átmérőjű fogaskerék útján adta le a meghajtást a malmi berendezéseknek. Múzeumunkban egy, a Ganz gyárban Mechwart András szabadalma alapján 1889-ben gyártott kéthengerpáros ún. „kiörlő” és egy 1905-ös súlynyomású gabonaörlő hengerszék látható. Mindkét típus a magyar malomipar világszerte elterjedt gyártmánya volt.

Napjaink egyik legelterjedtebb erőforrása a belsőégésű robbanómotor. E gépek elterjedése már 100 évvel

Kiállításrészlet a bunkós kendertörővel

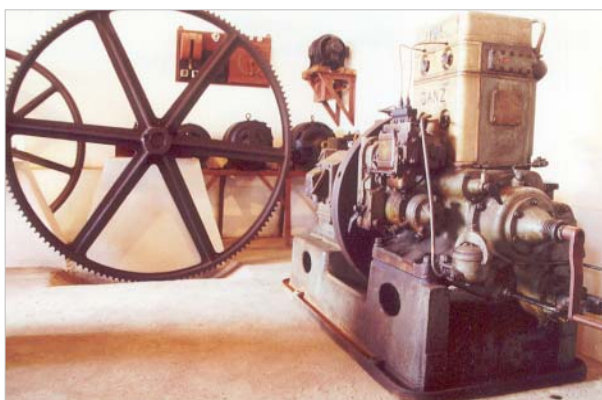
Malom (Fotó: Kulcsár G.)

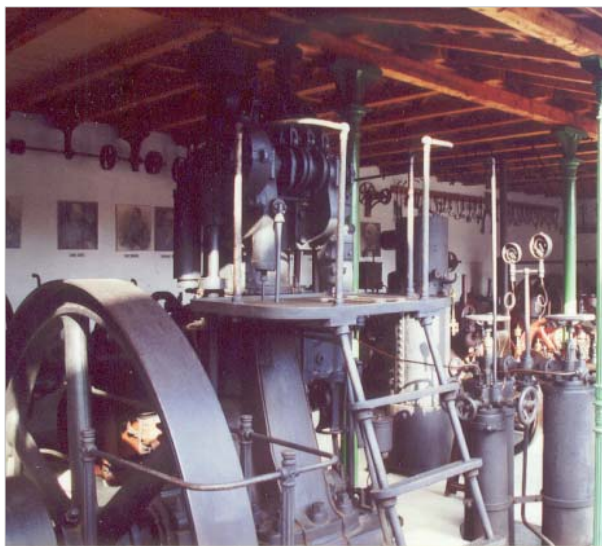
ez előtti időszakra tehető. Az idők folyamán nagy változáson, óriási fejlődésen mentek keresztül. Ennek a fejlődésnek kezdeti szakaszát tanulmányozhatjuk múzeumunk – nagyjából 80–100 évet megért – ősmotorjaiban.

Az első robbanómotorok stabil felépítésűek voltak. Adataik jellemzője a nagy súly, a nagy méretek, az alacsony fordulatszám és a mindezekhez tartozó kis teljesítmény. Gyűjteményünkben több mint 100 db különböző típusú és méretű stabil motor van.

A robbanómotorok főleg a kisebb teljesítményt igénylő berendezések meghajtására szolgáltak. Stabil formában darálók, olajütők, kisebb malmok, kertészekben vízszivattyúk, géplakatos, asztalos- és egyéb kisműhelyekben szerszámgépek meghajtását végezték. Városunkban az 1930-as évek elején létesült Király Béla-féle kórház és a mozi üzem áramfejlesztőjét is a helyben felállított stabilmotor hajtotta.

Ganz-Jendrassik agregátor

Fegyver- és gépgyári dízelmotor (1910)

Alkalmazásukat az 1940-es évektől kezdődően a villanyhálózat kibővítése, a villanymotorok elterjedése szorította ki.

A robbanómotorokat először világítógázzal üzemeltették, ezért gázmotoroknak nevezték. A századfordulón már közel 20 magyarországi városban működött világító-gázgyár a lakások, közterületek, üzemek világítására, fűtésére és motorikus célú energiaellátásra. Gyűjteményünkben négy kisebb és két nagyméretű, egykor világítógáz-üzemre készült motor látható. E motorok kisebb átalakítással benzin- vagy petróleumüzemre is alkalmaztak voltak. A gázmotorokat később függetlenítették a világítógáz-hálózattól és saját gázfejlesztő telepekkel látták el. Ezeket a gépeket szívógázmotoroknak nevezték. Intenzív gázfejlődés csak a motor szívóhatására történt. Gyűjteményünkben két fa- és két faszéntüzelésű gázfejlesztő generátor látható. A szívógázmotorokat egykor nagy számban alkalmazták Mezőkövesden is darálóknak, olajütők meghajtására, sőt az 1925-ben létesített Márton-féle malom erőgépe szintén egy barnaszén tüzelésű szívógázmotor volt.

A robbanómotorok továbbfejlődését és gyorsabb elterjedését a folyékony üzemanyagra való áttérés gyorsította meg. Kiállított stabilmotorjaink nagyobb része

benzin- vagy petróleumüzemű. Ezek mellett még nagy számban láthatók izzófejes, kétütemű nyersolajmotorok is. Dízelmotorjaink közül a legjelentősebbek a holland Brons, a német Junkers, a magyar Jendrassik és egy, a budapesti Fegyver és Gépgyárban 1910–11-ben készült 25 lóerős motor. Ez utóbbi gép lendkerekének súlya 2 tonna, átmérője pedig 2,6 méter. Mezőkövesden az 1920-as évek elején korszerűsített Klein Nándor-féle vízimalom erőgépe is egy ilyen Fegyver-és gépgyári dízel volt. Stabilmotorjaink között megkülönböztetett értéket jelentenek számunkra az egykor Mezőkövesden használt gépek. Például: a kertészkedő Gáspár családtól vettük az 1899-ben készült Bánki–Csonka-féle gépünket. Az 1904-ben készült, szintén Bánki–Csonka-féle motorunk Kupak Lázár gépgyűjteményéből került még az 1920-as években Mészáros Sándor géplakatoshoz, ahol esztergapadot és egyéb műhelyberendezést hajtott. A 20. század elején készült kölni gyártású eredeti Otto-motor előbb Kardos József faesztergáját, majd Pap Gáspár kertész vízszivattyúját hajtotta. A hasonló korú másik motorunk Kállai István gépgyárában készült és Mezei Péter kertész használta vízszivattyúja meghajtására. Az Oesterreicher és Peschat gyártású motorunkat Sereg Ferenc géplakatos már 1912-ben használtan vásárolta gépműhelyének üzemeltetéséhez. A Bolinder-féle nyersolajmotorunk pedig a helyi zsidó hitközség pászkagyárának tésztakeverőjét hajtotta egykoron.

Motorjaink nagyobbbrészt magyarországi, kisebb-nagyobb gépgyárakban készültek, de van itt angol, svéd, német, osztrák, cseh és USA-beli gyártmányú is, amelyek egykor országunkban nagy számban kerültek kereskedelmi forgalomba. Külön értékek számunkra a miskolci Hercz Jenő, a Fried Aladár és a Szilágyi Diskant gépgyárakban, valamint a mezőcsáti Stefány-féle gépműhelyben készült motorjaink. Történelmi érdekesség is lehet számunkra az a 22 LE-s nyersolaj stabilmotor, amely Bukarestben a Rákosi Mátyás Gépgyári Művekben készült az 1950-es években. A hőlégmotorunk is ritkaság.

Stabil gőzgépeink egyike az ország legrégebbi gépgyárában, a budapesti Röck cégnél készült. A másik, a világszerte ismert tejszeparátor-gyár, a svéd Alfa Laval terméke. Országosan egyedülálló példány a budapesti Láng Gépgyárban 1905-ben gyártott 6 tonna súlyú, 70 lóerős, szelepelt vezérlésű stabil gőzgép.

6. Önjáró gépek, traktorok

Az önjáró motoros gépek az 1920-as években kezdtek nagyobb számban elterjedni. Múzeumunkban ezek közül a következők láthatók: Hercz és Mayer motoros magánjáró az 1930-as évekből, Centaur szántógép (USA 1928), MIA dízelmotoros targonca (1950), „Fürge” pótkocsi vontató (1950), Massey-Ferguson arató-cséplőgép (1963).

Traktorjaink

MÁVAG gépgyárból: B-30-as (1928), T-25-ös (1946).

Kispesti Hofherr gépgyárból: MEZ K-28-as (1928), R 20–22-es (1936), R-35-ös (1938), G 35-ös (1948), GS 35-ös (1958), Csepel DR-50-es (1950), Csepel U-28-as (1958), UE-28-as (1960), Dutra 4400-as.

Bécsi Hofherr-Schrantz gyárból: Junior 4 (1959).

Győri Rába gépgyárból: Rába mindenés (1935) és (1938);
Harkov traktorgyárból: HTZ T-14-es (1950), DT-14-es (1952), DT-20-as (1955).

Minszki traktorgyárból: MTZ-50-es (1971), BTZ Vlagyimirec DT-36-os (1969), DT-28-as (1960).

USA: Fordson (1923), Mc. Cormick (1930), CASE (1934), Ford Major (1960).

Anglia: Austin (1919), David Brown D-2-es (1956), David Brown-25-ös (1957).

Németország: Lanz Bulldog 12 PS (1921) és 17 PS (1954), Eicher 19 PS (1959), Fendt-25-ös (1950), RS 09.

Csehszlovákia: Zetor K-25-ös (1955), Super-50-es (1960).

Traktorkiállítás

7. Elektromos gépek és tartozékaik

Kiállításunkban jelentős mennyiségű korai elektromos áramfejlesztő és villanymotor is látható. Nagyonbbrészt 110 Volt feszültségűek. Gyártásuk 1890–1940 közé tehető. Főleg vidéki kisüzemekben alkalmazták.

A nagyfeszültségű áramfejlesztő berendezések:

Ganz-Jendrassik motor által hajtott 20 K.V.A. Ganz generátor; Láng dízelmotor által hajtott 90 K.V.A. Ganz generátor; Csepel dízelmotoros generátor, Klöckner H. Deutz dízelmotoros 100 K.V.A.-es generátor. Ez utóbbi a Magyar Országháza épületében a villamosenergiellátás tartalék biztosításaként volt beépítve 1944–1980-ig.

Ugyancsak a kezdeti villamosenergia-ellátás emléket őrizi a múzeum udvarán felállított 2 db távvezeték oszlop, mindkettő a Barcikát és Eger városát összekötő Mezőkövesd mellett elhaladó 1931-ben kiépített első közcélú villamosenergia-szolgáltatás vonal és sarokoszlopa volt. Az előbbi villámhárítóként, az utóbbi egy szélmotor tartóoszlopaként van jelenleg hasznosítva.

8. Kézi hajtású eszközök

A múzeumban külön kiállításként láthatók a kézi erő által működtetett különböző kávé, mál és egyéb terménydarálók hosszú sora, a víz- és borszivattyúk, levegő (kovács)fűjtatók. Láthatunk még itt kézi hajtású mosógépet és centrifugát, de még kézi működtetésű benzinkutakat is.

9. Díszes kovácsmunkák

Múzeumunknak gazdag gyűjteménye van a kovácsmesterek által készített díszített szerszámokból, díszes vasalásokból. Állandó kiállítás látható szépen formázott kocsivasalásokból, valamint nádas házak oromzatdíszéből.

A mezőkövesdi egykori vasas-, kovácsmesterek nevét, emlékét a bejáratnál a szerző által készített mesterfejes, fűrőgépes műalkotás is őrzi.

A múzeum vendégpihenője

10. Tűzoltókocsik

A múzeum területén lévő egykori paraszti portát és a szemben levő gazdasági udvart 1944 őszén, a háború folyamán szovjet gyújtóbomba-támadás érte. Ekkor az itt lévő összes széna-szalmakazlak porig égtek. E tragikus időkre is emlékeztetnek az itt látható különböző lófogatú tűzoltókocsik, tűzoltóeszközök.

11. Jéggyár

Egyik különleges kiállítása múzeumunknak egy jéggyártó üzem teljes berendezése, amelyet a helyi Hangya Szövetkezetben 1927-ben szereltek be és ott az ÁFÉSZ az 1970-es évek elejéig működtette.

12. Szőlészet és borászat

Múzeumunkban a szőlőtermesztés sokféle eszköze mellett tíz különböző szőlőprés látható. Közülük a vízszintes orsójú „Kossuth”-prés, továbbá egy nagyméretű „bálványos” szőlőprés, ahol egy fagerenda súlya nyomta ki a szőlő levét.

13. „Élő népművészet” kiállítás

A vendégpihenő épületében, amely egy régi parasztház hangulatát kelti, konyhapadka, búbos kemence, csikótűzhely és tartozékai mellett helyi népművészek állandó kiállításában is gyönyörködhetünk. A festett matyó bútor Kovács András és fia, Szabolcs, a cserépedények Fehér Tibor népi iparművészek munkái.

Vendégszoba-szobabelső

Vendégszoba-konyharészlet

Matyó Gazdaház

A vendégpihenőben látható – saját életútját ábrázoló – fafaragásokat *Hajdu Ráfis János*, a matyó ihletésű festményeket *Skarbinecz György* alkotók készítették.

14. Matyó Gazdaház

Felépült 2001-ben, a Mezőgazdasági Gépmúzeumért Kh. Alapítvány szervezésében. Az épület külsőleg egy 20. század eleji gazdálkodó parasztházra emlékeztet. Belül helyet ad időszakos dokumentációs kiállításoknak, múzeumi előadásoknak és egyéb rendezvényeknek. Az épület elkészítésével befejeződött a múzeum több mint másfél évtizedig tartó kiépítése.

A Mezőgazdasági Gépmúzeum minden év szeptember első szombatján rendezi meg az Országos Mezőgazdasági Gépésztalálkozót. 2009-ben emlékezik meg fennállásának 30. évfordulójáról.

Munkája elismeréseként elnyerte az „Év Múzeuma 1996” és az „Év Múzeuma 2002” különdíját. A kitüntetés odaítélését a Pulszky Társaság és a NKÖM Múzeumi Osztálya „a Mezőgazdasági Gépmúzeum elhivatottságon alapuló szakszerű gyűjtő- és bemutató tevékenységével” indokolta.

Hajdu Ráfis János

AZ UTÓBBI ÉVEKRE JELLEMZŐ FEJLESZTÉSEK, RENDEZVÉNYEK

Országos Mezőgazdasági Gépésztalálkozó

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság Mezőgazdasági Gépmúzeuma és a Mezőgazdasági Gépmúzeumért Közhasznú Alapítvány egy évtizede rendezi meg hagyományosan az országos vonzerővel bíró Mezőgazdasági Gépésztalálkozót. Minden év szeptember első szombatján a délelőtti órákban Mezőkövesd főutcáján több mint 50 öreg traktor és

jármű vonul fel. Az Eötvös József út, a múzeum előtt ilyenkor a mezőgazdasági technikatörténet „sétáló utcájává” válik. A múzeum területén egész napos rendezvény keretében mutatkoznak be az ország legjelentősebb magángyűjtői, intézményei „veterán” korú gépeikkel, traktoraikkal. Ezért a gépésztalálkozó az évente megújuló agrártörténeti műtárgyak seregszemléje is. Az érdekes szakmai előadásokat, gépindításokat, díszmű kovács bemutatókat, modell és makett kiállítás, múzeumpedagógiai foglalkozások, és a matyó kultúra reprezentáns alkotásainak kiállítása egészíti ki. Rendezvényünkön évente több ezer látogató vesz részt, ezért a környék egyik leglátogatottabb turisztikai vonzerővel bíró eseménye is. Évente hagyományos rendezvénye a múzeumnak a „Matyó Húsvét” keretében szervezett

állatsimogató, díszmű kovács bemutató és rendkívüli gépbemutató. Ezen a programon is több mint 1000 fő vesz részt. A múzeum műtárgyanyaga az elmúlt évek alatt folyamatosan bővült és megújult. Több olyan műtárgy került restaurálásra, amely csak intézményünkben látható működés közben. A Mezőgazdasági Gépmúzeum 2008-tól a mozgáskorlátozottak által is látogatható kulturális intézmény. A fejlesztést az Oktatási és Kulturális Minisztérium, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság és a Mezőgazdasági Gépmúzeumért Közhasznú Alapítvány támogatta.

Kádár Zoltán

A MEZŐGAZDASÁGI GÉPMÚZEUM ÉS A
MEZŐGAZDASÁGI GÉPMÚZEUMÉRT KÖZHASZNÚ
ALAPÍTVÁNY FŐ TÁMOGATÓI

(3400 Mezőkövesd, Eötvös út 32.
OTP szám: 11734107 20114631.
Telefon/Fax: (49) 312–820

Mezőkövesd Város Önkormányzata,
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat,
N. C. Alapprogram,
Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium,
Oktatási és Kulturális Minisztérium,
Modine Hungária, Mezőkövesd,
Matyó Agrártermelő Zrt., Mezőkövesd,
Mezőkövesdi Ker. Coop. Zrt.,
Kovács Kft., Mezőkövesd,
Exir Hungary Zrt., Mezőkövesd,
Bakai Kft., Mezőkövesd,
Berta és fia Autójavító, Mezőkövesd,
Ferro Holz Kft., Mezőkövesd,
FVM Műszaki Intézet, Gödöllő,
Dr. Berecz István mérnök, Hannover,
Klein István, USA,
Korall Lakáskerámia Kft.
Kovács István mérnök, Ausztrália,
Dr. Prof. Pálffy Sándor, Svájc,
Bajzáth Péter gépész, Mezőkövesd,
Csirmaz István mérnök-tanár, Mezőkövesd,
Jancsár József gépész és baráti köre, Babócsa,
Kiss Mátyás népi iparművész, Mezőkövesd,
Molnár Pál karosszéria-lakatos, Mezőkövesd,
Pap János MAME elnök, Mezőkövesd,
Réz Gyula mérnök muzeológus, Ecser,
Tóth Ernő agrármérnök, Budapest,
Hajdu Ráfis Jánosné, Mezőkövesd,
Fróna Zsigmond, Mezőtúr,
Burú László, Harkány
és más cégek, magánszemélyek

MUSEUM LANDWIRTSCHAFTLICHER MASCHINEN

Der Autor und gegenwärtige Leiter des Museums in Mezökövesd hat dem Staat 1979 seine Sammlung von etwa 250 landwirtschaftlichen Kraftmaschinen und sonstigen Landmaschinen sowie mehr als Tausend Handgeräten geschenkt. Die auf einer Grundfläche von 2685 m² in originalen Wirtschaftsgebäuden und im Freien verwirklichte Ausstellung gehört heute zu den größten Sammlungen landwirtschaftlicher Maschinen in Ungarn.

Die meisten Maschinen hatten die Kleinbauern der Stadt und der Umgebung in Gebrauch, die ältesten sind hundert Jahre alt. Diese technischen Geräte, die das Niveau ihrer Zeit repräsentieren, sind zugleich ein Beweis für den innovativen Sinn der Landwirtschaft treibenden, selbständigen Mittel- und Kleinbauern. Dieser Sinn für technische Neuerungen war bereits um die Jahrhundertwende offenkundig, dann ganz bis zu den Fünfziger Jahren, bis zur gewaltsamen Einführung der Kollektivwirtschaft.

Die Sammlung führt die verschiedenen Maschinen chronologisch, nach Typen und Funktion vor: mit Benzin betriebene Lokomobile, Dampflokomobile, Dreschmaschinen, Wasserkraftmaschinen und verschiedene Arten von Verbrennungsmotoren, von mit Leuchtgas betriebenen bis zu solchen mit Petroleum- und Benzinantrieb.

Der Besucher kann neben der Sammlung auch die Gebäude einer traditionellen Bauernwirtschaft, Ställe, Getreidespeicher, Scheunen sowie mannigfaltige Handgeräte und prunkvolle Schmiedearbeiten kennenlernen.

THE MUSEUM OF AGRICULTURAL MACHINES

The author, now the curator of the museum, presented a collection of about 250 powered and other agricultural machines and over a thousand hand implements in Mezőkövesd to the state in 1979. The exhibition, covering 2,685 sq. m in former farm buildings and in the open air, shows one of the biggest collections of agricultural machines in the country today.

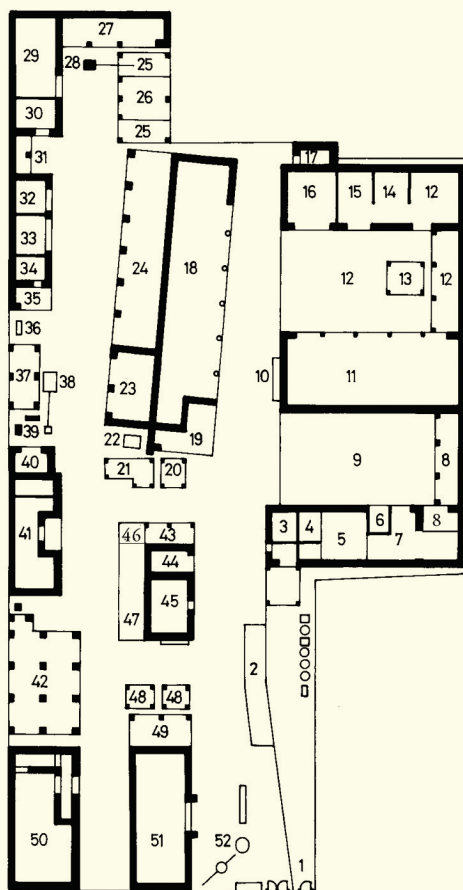
Most of the machines were used by small farmers in the town and district. The earliest are more than a century old. These implements, reflecting the technical standards of their respective periods, bear witness to the innovative skills of the owners of medium-sized farms and smallholdings from the late 19th century right up to the forcible collectivisation of agriculture in the Fifties.

The collection is shown chronologically and according to type and purpose. It includes steam and petrol-fired mobile engines, threshing machines, hydraulic engines and various kinds of internal-combustion engines using fuels ranging from municipal gas to paraffin and petrol.

Visitors can also see traditional peasant farm buildings, stables, granaries, pigsties and a wide range of hand tools and ornamented ironwork.

A MÚZEUM ALAPRAJZA GRUNDRIß DES MUSEUM GROUND PLAN OF THE MUSEUM

1. Bejárat
2. Erőgépek
3. Jegykiadó
4. Személyzeti
5. Iroda
6. Kézmű, WC
7. Műhely
8. Gazdasági eszközök / Mozg. korl. WC
9. Lokomobilok
10. Benzinkút
11. Cséplőgépek
12. Gazdasági gépek
13. Gőzlokomobil
14. Darálómalom
15. Gépház
16. Vashengeres kenderítő
17. Raktár
18. Erőgépcsarnok
19. Vízérőgépek
20. Bunkós kenderítő
21. Stabil gőzgép
22. Szélkerék
23. Raktár
24. Traktorok
25. Gazdasági gépek
26. Szénapajta
27. Bognár-mesterség
28. Lovas járgány
29. Kisgépek
30. Jéggyártó
31. Átjáró

32. Tűzoltószertár	43. Szín
33. Kovácsművesség	44. Félser
34. Kovácsműhely	45. Magház
35. Vasalószín	46. Ganz dízelmotorok
36. Távfűtési oszlop	47. Elektromos generátorok
37. Bálványos szőlőprés	48. Hidas
38. Lovas járgány	49. Lóhíves
39. Emlékoszlopok	50. Matyó gazdaház
40. Kisipari gépek	51. Tűzelőszőlő
41. Vendégpihenő	52. Gémeskút
42. Erő- és munkagépek	

Kiadja a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság. Felelős kiadó: dr. Veres László. Technikai szerkesztő: Feketéné Bíró Edit. Fordítás: Jan Post. Borító: Fekete Róbert-Koseczki Edina. Fotók: a külön nem jelölt fotókat Hajdu Ráfi János készítette. Rajz: Homola Krisztina. A faragások Hajdu Ráfi János munkái. Készült a Typo-Top Kft. nyomdai üzemében. Felelős vezető: Solymosi Róbert. ISSN: 1587-5024. A borítóbelsőn a vashengeres kenderítő látható.

